

ПРОБЛЕМИ ВАСПИТНОГ РАДА

Др Нада Половина¹
Мр Јелена Стевановић
Институт за педагошка истраживања
Београд

UDK-37.018.1
Оригинални научни рад
НВ. LIX 2. 2010.
Примљен: 26. II 2010.

ПОВЕЗАНОСТ ОБРАЗОВНОГ СТАТУСА РОДИТЕЉА И КОРИШЋЕЊА ИНТЕРНЕТА

Апстракт Основу рада чини истраживање чији је циљ сагледавање колико девојчице и дечаки (ученици), користе компјутер и Интернет у кућној средини, да ли међу њима постоје разлике, и да ли се те разлике могу довести у везу с образовањем родитеља, посебно с образовањем истополног родитеља. Реч је о анализи података прикупљених током међународног истраживања TIMSS 2007 (коришћење дела упитника за ученике који се односио на аспекте породичне средине). На репрезентативном узорку од 2.447 ученика осмог разреда из 34 школа у Србији добијени су следећи резултати: велики број ученика саопштава да поседује компјутер (80% девојчица и 83% дечака), а знатно мањи да има Интернет (47,3% девојчица и 56,7% дечака). У структури ваншколских дневних активности, дечаки више од девојчица играју игрице на компјутеру и прате спорт, а девојчице више од дечака раде домаће задатке и читају књиге. Образовни статус мајке и оца (као одвојене мере) у значајној су корелацији с поседовањем компјутера, а посебно са приступом Интернету, при чему је образовни статус мајке у већој корелацији од образовног статуса оца у сегменту коришћења Интернета и када је реч о дечацима, а још је наглашенији када је реч о девојчицама. На крају рада су размотрене импликације добијених резултата и за даље истраживања, као и за праксу породичног функционисања.

Кључне речи: компјутерска писменост, пол, коришћење компјутера и Интернета у кућној средини, образовни ниво родитеља.

INTERRELATEDNESS OF PARENTS' EDUCATIONAL STATUS AND INTERNET USAGE

Abstract This paper is founded on a research aimed at investigating how many students (boys and girls) use the computer and Internet in home environment, whether there are any differences between them and whether eventual differences can be related to parents' education, especially the education of the parent of the same sex. The analyzed data were collected during the international research TIMSS 2007 (the section of the questionnaire related to different aspects of home environment) From the representative sample of 2.447 eighth-grade students from 34 elementary schools in Serbia the following results were obtained: a large number of students stated that they own a computer (80% girls, 83% boys), but a considerably smaller number said that they have the Internet access (47% girls, 56.7% boys). In the structure of out-of-school activities boys play games and read about sport more than girls, while girls do their homework assignments and read books. The educational status of the parents (as separate measures) are in significant correlation with the possession of a computer, and especially with the Internet

¹ npolovina@rcub.bg.ac.rs

access, and the mother's educational status was in higher correlation with the Internet usage than the father's both for boys and even more so for girls. The end of the paper offers discussion on some implications of the obtained results relevant for further research and family functioning practice.

Keywords: *computer literacy, sex, computer and Internet usage in home environment, parents' educational status.*

УРОВЕНЬ ОБРАЗОВАНИЯ РОДИТЕЛЕЙ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТА

Резюме *Основную часть работы составляет исследование о том, на сколько девочки и мальчики (ученики) пользуются компьютером и Интернетом в домашней среде; существует ли между ними разница, можно ли эту разницу связать с образованием родителей и, в частности, с уровнем образования родителей одного с учеником пола. Речь идет об анализе данных, собранных в течение международного исследования TIMSS 2007 (использована часть вопросника, которая относится к аспектам семейной среды). На представительном примере 2447 учеников восьмого класса из 34 школ в Сербии получены следующие результаты: большое количество учеников заявили, что у них в доме есть компьютер (80% девочек и 83% мальчиков), и значительно меньше, что есть Интернет (47,3% девочек и 56,7% мальчиков). В структуре внеклассных дневных занятий мальчики больше времени уделяют игре и следят за футболом, а девочки больше времени уделяют выполнению домашних заданий и чтению книг. Уровень образования матери и отца (как отдельные параметры) значительно влияет на наличие компьютера и особенно на использование Интернета, при этом образовательный статус матери в большей степени влияет на использование Интернета, чем образовательный статус отца, и когда речь идет о мальчиках, и особенно о девочках. В конце работы рассматриваются возможности применения полученных результатов в дальнейших исследованиях, а также в организации семейной жизни.*

Ключевые слова: *компьютерная грамотность, пол, использование компьютера и Интернета в домашней среде, уровень образования родителей.*

Увод

Савремени услови живота, с једне стране, и нова образовна ера, с друге стране, значајно су обележени развојем нових технологија и употребом технолошких уређаја (компјутер, Интернет) како у функцији комуникације и преношења информација, тако и у функцији подршке процесима учења и припреме деце/младих за каснији професионални развој и учешће у сфери рада. О значају коришћења компјутера и Интернета говоре и подаци, на које указују Синг и сарадници, да се очекује да ће се „до 2014. године најбржи професионални развој и највише економских предности остваривати кроз занимања која захтевају напредне компјутерске вештине“ (Singh *et al.*, 2007: 500). Јасно је да је развој компјутерске писмености и развој компјутерских

вештина неопходна претпоставка за живот, рад и просперитет у савременом друштву. Међутим, остваривање ове претпоставке обележено је сложеном динамиком преплитања ширих социокултурних чинилаца и начина како се ти чиниоци преламају на нивоу породичног и индивидуалног функционисања, а једна од линија преплитања је везана за пол и улогу пола.² У компаративној студији о разликама између мушкараца и жена у погледу коришћења компјутера и Интернета (метаанализа истраживачких налаза за период од 1993. до 2001) у Јапану и САД (две земље које се налазе на истом високом нивоу технолошког развоја, али имају другачију социјалну организацију, институционални амбијент и културне норме и очекивања према мушкарцима и женама која се рефлектују на сферу рада и социјалног позиционирања), нађено је да постоје знатне и константне разлике између мушкараца и жена у Јапану, али не и у САД (Oho & Zavodni, 2004).

Модерне технологије и нови облици писмености

Под утицајем модерне технологије променио се и сам приступ одређењу и развоју појма писмености. Савремени концепт писмености почива на претпоставци о вишедимензионалности писмености, о постојању различитих облика и нивоа писмености, што свакако укључује облике писмености који се везују за употребу информационих технологија. У том смислу у речнику основних појмова ERIC (Educational Resources Information Center)³ базе података, налазимо одређења следећих појмова: *технолошка писменост* (technological literacy) која обухвата способност разумевања технолошких иновација и способност да се оне селекционишу и користе према интересовањима и потребама појединца; *компјутерска писменост* (computer literacy) која укључује свесност о операцијама, способност и могућност примене компјутера довољну да особа може да функционише у савременом друштву и у сфери рада (укључује доступност компјутера за индивидуалну употребу, ставове према компјутеру, коришћење компјутера и Интернета); *информациона писменост* (information literacy) обухвата способности да се приступи различитим изворима информација, да се оне вреднују и користе.

Дакле, савремени, вишедимензионални модел писмености подразумева „овладавање скупом друштвено и контекстуално утемељених знања, способности и вештина неопходних да се успешно и сврсисходно користе многобројни и разнолики ресурси за кодирање и декодирање значења и преношење порука које нуди савремена цивилизација“ (Moskovljević, Krstić,

² Претраживањем ERIC (Educational Resource Information Center) базе на кључне речи *компјутерске вештине* и *разлике међу половима* добија се чак 1.684 референце које датирају у распону од осамдесетих година 20. века до 2009. године.

³ www.eric.ed.gov/

2007: 96). Из овог одређења је јасно да се ради о моделу који почива на бројним, често фундаментално различитим развојним процесима који се паралелно одвијају, а чијој актуализацији погодује упућеност младих на „нове“ медије. Као веома снажан и моћан медиј, Интернет је генерисао нови облик писмености младих, донео могућност брзог информисања и боље разоноде, али и бројне ризике везане за квалитет и „зготовљеност“ информација, ограничења у изборима, осиромашењу стандардне писмености. Према мишљењу Кристала, електронски медији на изванредан начин унапређују, али и ограничавају нашу способност комуницирања на начин који се фундаментално разликује од других семиотичких система (Crystal, 2006).

У развијеним земљама Запада се све више користе компјутер и Интернет у основношколском образовању. Кипер и сарадници извештавају да је 2001. године 99 одсто државних школа у Америци имало приступ Интернету (Kuiper, Volman & Terwel, 2005). Исти аутори у опсежном прегледу истраживања о коришћењу Интернета као ресурса информација током основног школовања указују на бројне „добре праксе“ али и упозоравају да само коришћење компјутера и приступ Интернету не значе аутоматски и подршку учењу, те да је кључна компонента образовног приступа коришћењу компјутера и Интернета „превести информације у знање које има смисла“, што укључује и развијање вештина постављања критичких питања (Kuiper, Volman & Terwel, 2005: 286). Стога је у развијању приступа који оптимализује коришћење компјутера и Интернета на основношколском узрасту веома важно присуство одраслих, пре свега наставника и родитеља који ће својим активностима подстицати критички приступ и назначено „превођење информација“.

Значај компјутерске и информатичке писмености истакнут је и у Закону о основама система образовања и васпитања Републике Србије (2003), а и многи стручни скупови посвећени су овој теми.

Појединачни истраживачки подухвати у овој области праћени су и истраживачким налазима о поседовању и коришћењу компјутера у школи и код куће, добијеним у оквиру међународног истраживања постигнућа ученика TIMSS. У истраживањима TIMSS 2003. констатује се слаба опремљеност школа компјутерима и Интернет конекцијом (знатно слабија у поређењу с међународним просеком. Сличан је и налаз прелиминарног истраживања TIMSS 2007. који индицира да школе имају мали број компјутера који имају приступ Интернету, што онемогућава праћење нових тенденција у настави (Вујачић и Тодоровић, 2007). Резултати једног другог прелиминарног истраживања TIMSS 2007. показују да ученици компјутер и Интернет користе углавном код куће, да је образовање родитеља значајан чинилац родитељског учешћа у низу ваншколских активности (Bogunović

& Polovina, 2007). Те резултате смо настојали да продубимо кроз аспект који је везан за пол родитеља и пол детета/ученика, али сада у оквиру анализе података главног TIMSS 2007. истраживања.

Коришћење компјутера и Интернета у односу на пол ученика

У опсежном прегледу теоријске и истраживачке литературе о којој извештавају Волманова и Ван Екова, као и Синг и сарадници (Volman & Van Eck, 2001; Singh *et al.*, 2007), посебно се разматра област разлика и потенцијалних неједнакости у коришћењу компјутера у школи и ван ње између девојчица/жена и дечака/мушкараца.

Волманова и Ван Екова, прегледним разматрањем великог броја истраживања, наводе да се разлике између девојчица/ученица и дечака/ученика у коришћењу информационих технологија испољавају на различите начине. Исте ауторке назначавашу да, унутар свих ових паралелних фаза промена, два базична питања остају непромењена – то је питања доступности компјутера и Интернета, и питање могућности коришћења, како у школама, тако и у кућној средини. Исте ауторке наводе резултате бројних студија које указују „да више дечака него девојчица има компјутер код куће и више га користи у слободном времену, док девојчице много мање од дечака похађају Интернет клубове и Интернет курсеве у слободно време“ (Volman & Von Eck, 2001: 616). У релевантној литератури се указује и на разлике између дечака и девојчица у природи „online“ активности: док дечаци Интернет највише користе за играње игрица и преузимање различитих софтвера, девојчице га више користе као средство за трагање/налажење информација и комуникацију с пријатељима (Lin & Yu, 2008; Willoughby, 2008). Такође, у истраживачкој литератури се указује на то да су дечаци „редовнији“ корисници компјутера, као и то да је питање доступности компјутера младима тесно повезано с карактеристикама породичне средине, пре свега са социоекономским приликама у породици (Aslanidou & Menexes, 2008). На значај породичних варијабли указују и Мулис и сарадници истичући да сама доступност компјутера и Интернета код куће није довољна да би њихово коришћење имало образовни значај, већ да је важно да деца и млади буду научени како да користе информације и процењују њихову вредност (Mullis *et al.*, 2008). На значај доприноса одраслих (родитеља и наставника) односу детета/ученика према коришћењу компјутера и Интернета указују и други аутори истичући да сам приступ и коришћење ових „алатки“ не значи и аутоматску подршку учењу (Kuiper, Volman & Terwel, 2005).

У контексту наведених налаза, добро познавање и разумевање могућности и ограничења употребе нових технологија неопходан је предуслов да одрасли/родитељи буду „на нивоу задатка“ (да помогну да деца компју-

тер и Интернет користе за учење усмерене). Испуњавање овог предуслова није једноставно; оно претпоставља не само одређени образовни ниво родитеља, већ и „фамилијарност“ са целом облашћу која, за већи део генерација родитеља чија су деца у вишим разредима основне школе и у средњој школи, није била заступљена у њиховом образовању, а за многе ни у искуству. Паралелно с питањем генерацијске припадности отвара се и питање разлика везаних за пол родитеља, чему у прилог иду и налази већег броја истраживања о којима извештавају Синг и сарадници, а која указују да је проценат жена у пољу компјутерских наука мали и у опадању од раних деведесетих, дакле, управо у периоду великог замаха у развоју компјутерских технологија (Singh *et al.*, 2007). Ако томе додамо и анализе истраживања реализованих у нашој средини која указују да је мајка централна фигура (примарни родитељ) „задужена“ и за свакодневну подршку и праћење образовних активности деце код куће, онда је отварање теме о могућим разликама у доприносу оствареног образовања мајке и оствареног образовања оца искуствима њихове деце у бављењу компјутерима и Интернетом код куће отворено за даља разматрања (Polovina, 2007; 2009). Таква теза има упориште и у теоријама развоја (Bronfenbrenner, 1997; Bussey & Bandura, 1999) и у налазима истраживања која говоре о диференцираности ефеката које различитости у очинском и мајчинском понашању имају на развој девојчица/ћерки и дечака/синова (Deseiden, *et al.*, 1995).

У нашем истраживању разлике између девојчица/ученица и дечака/ученика у коришћењу компјутера и Интернета у кућној средини настојали смо да сагледамо из угла образовања мајки и очева.

Метод

Провера *тезе* о специфичности утицаја нивоа оствареног образовања мајки и очева везано за коришћење компјутера и Интернета њихових ћерки и синова део је ширег истраживања које има за циљ да допринесе продубљенијем разумевању синтагме „утицај образовног статуса родитеља“ (односно концепата „образовни статус мајке“ и „образовни статус оца“), која се, углавном, третира као јединствена мера и само као индикатор социоекономских услова. Сукцесивном серијом истраживања (на истом узорку) у којима је простор предикторских варијабли исти (образовни статус мајке, образовни статус оца и образовни статус родитеља), али се мења простор критеријске варијабле, настојимо да створимо мрежу налаза који ће осветлити почетну тезу из различитих углова (Polovina, 2009; Polovina i Đerić,

2009). Подаци истраживања TIMSS 2007⁴ дају основу за овакав приступ како због тематских целина које су уграђене у упитнике који се користе, тако и због значаја репрезентативности узорка испитаника.

У овом истраживању *циљ* нам је провера тезе о потенцијално специфичној повезаности образовног статуса мајке и образовног статуса оца и искустава са коришћењем компјутера и Интернета њихових ћерки и синова. *Узорак* у истраживању је репрезентативан и обухвата 2.447 ученика осмог разреда из 34 школе у Србији.⁵ За потребе истраживања узорак је структурисан на подузорак девојчица/ученица (1.286 девојчица, што чини 52,9% од укупног узорка) и подузорак дечака (1.161 дечак чини 47,1% од укупног узорка), а просечан узраст у време истраживања био је за обе групе исти и износио је 14 година и 8 месеци.

У истраживању смо користили податке добијене *упитником за ученике* који је садржао и питања о породичној средини, а у анализу смо укључили одговоре на питања која су се односила на: остварени образовни ниво родитеља (исказан на шестостепеној скали), поседовање компјутера, приступ Интернету, дневне активности ученика у кући и провођење слободног времена.

Статистичка обрада података обухватила је дескриптивне (проценти) и корелационе анализе (Пирсонов коефицијент корелације)⁶. У обради је коришћен SPSS програм обезбеђен у оквиру интернационалне базе података *macros JackReg* и *JackRegP*⁷.

Резултати истраживања

Резултате истраживања представимо на два нивоа која одражавају: (1) статус предиктор варијабле (образовни статус мајке и оца) и статус критеријских варијабли (поседовање и коришћење компјутера и Интернета у подзоруку ученица/девојчица и подзоруку ученика/дечака); (2) повезаност предикторске и критеријских варијабли на нивоу подузорока девојчица и дечака.

⁴ TIMSS истраживања организује и реализује Међународно удружење за евалуацију образовних постигнућа (International Association for the Evaluation of Educational Achievement – IEA, Амстердам) и Међународни центар за TIMSS и PIRLS истраживања при Бостонском колеџу (TIMSS & PIRLS International Study Center, Lynch School of Education, Boston College).

⁵ Из оригиналног национално репрезентативног узорка који је чинило 4.045 ученика, за анализу смо издвојили само оне ученике (њих 2.447, односно 60% целог узорка) који су имали све одговоре на разматрана питања.

⁶ Корелације су рађене на пондерисаним подацима.

⁷ Интернет адреса: http://timss.bc.edu/TIMSS207/PDF/TIMSS2007/_User_guide.pdf

Повезаност образовног статуса родитеља и коришћења интернета

Спецификовање предикторске и критеријских варијабли

Подаци о оствареном образовном нивоу родитеља (табела 1) показују постојање извесних разлика између оствареног образовног нивоа мајки и очева наших испитаника – разлика је већа на нижим ступњевима образовања (у категоријама незавршене и завршене основне школе је 14,3% мајки наспрам 7,5% очева).

Табела 1: Остварени образовни ниво мајке и оца

Ниво оствареног образовног статуса родитеља	Образовни статус мајке (%)	Образовни статус оца (%)
Завршена четири разреда основне школе и мање	1,0	0,6
Завршених осам разреда основне школе	13,3	6,9
Завршена средња стручна школа/ гимназија	55,3	60,7
Завршена виша школа	13,6	13,9
Завршен факултет	13,9	14,9
Магистратура, докторат, специјализација	2,8	3,1
Укупно	100,0	100,0

Табела 2: Поседовање компјутера и Интернета у кућној средини девојчица и дечака

Компјутер (К) Интернет (И)	Девојчице (%)		Дечаци (%)	
	К	И	К	И
Има	80,0	47,3	83,0	56,7
Нема	20,0	52,7	17,0	43,3
Укупно	100,0	100,0	100,0	100,0

У табели 2. представљени су подаци о поседовању компјутера и приступа Интернету у кућној средини. Подаци показују да нешто већи број дечака него девојчица поседује компјутер и има приступ Интернету, при чему је разлика у доступности Интернета (исказана преко повезаности пола ученика и коришћења Интернета) статистички значајна (табела 3). Корелација је статистички значајна, али ниска, што се може довести у везу с величином узорка (на великим узорцима и мале корелације постају значајне).

Када се коришћење компјутера и Интернета посматра у контексту структуре дневних активности деце/ученика у кућној средини (табела 4), играње игрица на компјутеру је веома заступљено (23,3% свих испитаника саопштава да дневно проводи 1-2 сата у тој активности, а 19,4% да проводи 2-4 сата или више од 4 сата).

Табела 3: Корелација пола и доступности компјутера и Интернета у кућној средини

Има у кућној средини	Повезаност с полом детета/ученика (Пирсонов коефицијент корелације)
Компјутер	0,038
Интернет	0,094**

Легенда: ** Корелација је значајна на нивоу 0.01

Табела 4: Структура дневних активности деце/ученика у кућној средини

Тип активности	Нема времена (%)	Мање од сата (%)	1-2 сата (%)	2-4 сата (%)	Више од 4 сата (%)
Гледање ТВ и видеа	6,9	18,4	39,5	22,7	12,5
Играње компјутерских игрица	28,7	28,7	23,3	10,3	9,1
Игра и прича с другарицама/друговима	6,9	22,3	30,6	22,9	17,3
Помагање у кућним пословима	22,5	42,1	21,5	7,8	6,1
Бави се спортом	19,1	18,9	32,8	16,6	12,6
Чита књиге из задовољства	47,0	28,2	16,3	5,0	3,5
Користи Интернет	46,3	22,2	17,5	7,7	6,3
Ради домаће задатке	13,7	37,2	33,0	10,9	5,3

Легенда: ** Корелација је значајна на нивоу 0.01

Коришћење Интернета је слабије заступљено од играња игрица (17,5% извештава да Интернет користи 1-2 сата дневно, а 14% да проводи 2-4 или више од 4 сата).

Дечаци/ученици и девојчице/ученице се разликују и по типу дневних активности кроз које структурирају своје време (табела 5)⁸: док девојчице више него дечаци раде домаће задатке, читају књиге из задовољства и раде

⁸ У припреми података за обраду сви одговори на коришћене ставке су позитивно усмерени (мањи број означава мањи износ појаве), а пол је кодиран са девојчице -1, дечаци -2, тако да је негативни предзнак корелације показатељ већег присуства мерене ставке код девојчица, а позитивни предзнак корелација показатељ већег присуства мерене ставке код дечака.

Повезаност образовног статуса родитеља и коришћења интернета

кућне послове, дечаци више него девојчице играју игрице на компјутеру, баве се спортом и користе Интернет.

Табела 5: Повезаност пола и структурирања дневних активности у кућној средини

Дневне активности у кућној средини	Повезаност с полом детета/ученика (Пирсонов коефицијент корелације)
Гледа ТВ и филмове	.076**
Игра игрице на компјутеру	.357**
Обавља кућне послове	-.080**
Бави се спортом	.332**
Чита књиге из задовољства	-.178**
Користи Интернет	.111**
Ради домаће задатке	-.193**
Игра и прича с пријатељима	.015

Повезаност предикторских и критеријских варијабли

У табели 6. представљени су резултати анализе повезаности образовног статуса родитеља, односно мајки и очева, с одговорима њихових ћерки и синова о поседовању компјутера и приступа Интернету, а у табели 7. о истом типу повезаности, али везано за коришћење компјутера и Интернета. Уочавамо веома високу корелацију између образовања родитеља и поседовања/доступности компјутера и Интернета у кућној средини, као и то да је образовање мајке у нешто већем степену него образовање оца повезано с поседовањем компјутера дечака и приступа интернету девојчица.

Табела 6: Образовни статус мајки и очева и поседовање компјутера и Интернета (Пирсонов коефицијент корелације)

Поседовање компјутера и приступ Интернету у кућној средини девојчица (Дж) и дечака (Дм)	Образовање мајке		Образовање оца		Образовање родитеља	
	Дж	Дм	Дж	Дм	Дж	Дм
Поседовање компјутера	.237**	.253**	.245**	.196**	.274**	.251**
Приступ Интернету	.362**	.346**	.350**	.349**	.405**	.387**

Легенда: ** Корелација је значајна на нивоу 0.01

Овај налаз се може интерпретирати на различите начине, понајпре у смислу већ назначене веће укључености мајке у дневне активности деце, па

и могућности праћења, подржавања (имати компјутер) потреба деце. Висока корелација оствареног образовног нивоа мајке и поседовања Интернет конекције, посебно у кућној средини девојчица, може се посматрати у светлу мајчиног личног искуства и разумевања значаја и могућности које пружа коришћење Интернета.

Табела 7: Образовни статус мајки и очева и однос њихових ћерки и синова према игрању игрица и коришћењу Интернета (Пирсонов коефицијент корелације)

Коришћење компјутера и Интернета у кућној средини девојчица (Дж) и дечака (Дм)	Образовање мајке		Образовање оца		Образовање родитеља	
	Дж	Дм	Дж	Дм	Дж	Дм
Игра игрице на компјутеру	.041	.154**	.023	.103**	.037	.144**
Користи Интернет	.278**	.217**	.244**	.195**	.297**	.230**

Легенда: ** Корелација је значајна на нивоу 0.01

Када је реч о коришћењу компјутера у кућној средини, образовање родитеља повезано је с играњем игрица код дечака (што су родитељи образованији, посебно мајке, то њихови синови више играју игрице на компјутеру), али не и код девојчица. Међутим, у погледу коришћења Интернета, образовање родитеља је значајно и за дечаке/синове и за девојчице/ћерке, с тим што су корелације веће за подузорок девојчица. Дакле, не само за доступност Интернета, већ и за његово коришћење, образовање мајке има нешто већи значај од образовања оца и код дечака и код девојчица, али су разлике у висини корелација образовање мајке – коришћење Интернета и образовање оца – коришћење Интернета израженије у подгрупи девојчица него у подгрупи дечака.

Када интерпретативно повежемо налазе за подузорок девојчица и подузорок дечака који се тичу доступности и коришћења компјутера и Интернета, видимо да је то поље релативно високо повезано с оствареним образовним нивоом родитеља, посебно мајке, што је од нешто већег значаја за девојчице/ћерке него за дечаке/синове.

Закључна разматрања

Конкретни облици кроз које се испољава улога родитеља јесу мајчинство и очинство, а оба ова облика улога су релацијски утемељена (у односу на децу, конкретно на ћерке и синове) и интегришу учинке деловања бројних индивидуалних и социоструктуралних макро и мезо системских

утицаја. Део тих утицаја односи се на норме, веровања и праксе понашања који су обликовани полом, а који могу бити мање или више видљиви у свакодневном функционисању. Нашим истраживањем желели смо да осветлимо и један сегмент потенцијално специфичних утицаја који остварени ниво образовања мајки и очева може имати у развоју компјутерске и информатичке писмености девојчица/ученица и дечака/ученика. Резултати нашег истраживања потврђују већ познате налазе да је образовни статус родитеља важан чинилац стварања породичне средине подстицајне за развој нових облика писмености, али и додатно указују на посебан значај оствареног нивоа образовања мајке и за дечаке, али још више за девојчице. Овај налаз упућује на неопходност диференцираног приступа варијабли „образовни статус родитеља“ у истраживањима, као варијабли која одражава и социоекономске чиниоце, али и чиниоце који су везани за питања разлика у нивоу и природи укључености мајки и очева у активности везане за образовање деце, као и чиниоце који се тичу процеса идентификације деце и младих с родитељима.

Када је реч о компјутерској и информатичкој писмености, чини се да је, у овом тренутку (с обзиром на неопремљеност школа и неразвијену културу коришћења компјутера у школама у Србији) тежиште на родитељима. Важно је осветлити постојеће родитељске праксе деловања када је реч о коришћењу компјутера и Интернета и помоћи родитељима да сагледају далекосежни значај коректног усмеравања деце. Резултати нашег истраживања упућују и на потребу даљих истраживања разлика међу девојчицама/ученицама и дечацима/ученицима у функцији разумевања специфичности мотивације једних и других за коришћење компјутера и Интернета.

На крају је потребно указати и на ограничења овог истраживања. Она се пре свега тичу природе података који се добијају типом TIMSS истраживања, посебно података о контекстуалним варијаблама (управо тај део материјала смо користили у овом истраживању). Подаци о породичној средини добијени су само од ученика и на начин који обезбеђује само „мапирање територије“ утицајних чинилаца или проблема. Међутим, брижљив рад на репрезентативности узорка даје могућност да се сагледају проблеми које би, с обзиром на актуелне социоекономске прилике у Србији, на други начин било тешко сагледати.

Напомена: Чланак представља резултат рада на пројекту „Образовање за друштво знања“, број 149001 (2006-2010), чију реализацију финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

Литература

- Aslanidou, S., Menexes, G. (2008): Youth and the Internet: uses and practice in the home *Computers & Education*, v51 n3 p1375-1391 (EJ798868).
- Bronfenbrenner, J. (1997): *Ekologija ljudskog razvoja*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Bussey, K., Bandura, A. (1999): Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review*, Vol. 106, No. 4, 676-713.
- Bogunović, B., N. Polovina (2007): Obrazovno-materijalni kontekst porodice i odnos učenika prema školovanju, Beograd: *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, Vol. 39, br. 1, 99-114.
- Crystal, D. (2006). *Language and the Internet*. 2nd edn. London: Cambridge University Press.
- Deseiden, R., M. Teti & M. Corns (1995): Maternal working models of attachment, marital adjustment and parent-child relationship, *Child Development*, Vol. 66, No. 5, 1504-1518.
- Kuiper, E., Volman, M. Terwel, J. (2005): The Web as an information resource K-12 education: strategies for supporting students in searching and processing information. *Review of Educational research*, Vol 75, No. 3, 285- 328.
- Lin, C-H., Yu, S-F. (2008): Adolescent Internet usage in Taiwan: exploring gender difference. *Adolescence (San Diego)*: v43 n170 p317 Sum 2008 (EJ805030)
- Maksić, S., Đurišić-Bojanović, M. (2005): Direktori o kontekstu nastave i postignuća učenika; u: R. Antonijević i D. Janjetović (249-270): *TIMSS 2003 u Srbiji*, Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Московљевић, Ј., Крстић, К. (2007): Језички уџбеници и приручници за прва три разреда основне школе – анализа структуре и садржаја; у: Д. Плут (ур.): *Квалитет уџбеника за млађи школски узраст* (95-129). Београд: Институт за психологију Филозофског факултета.
- Martin, M., Mullis, I., Foy, P. (2008): *TIMSS 2007 International report*. TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College.
- Oho, H., Zavodni, M. (2004): Gender difference in information technology usage: a U.S. – Japan. Federal Reserve Bank of Atlanta report. (ED 505603)
- Polovina, N. (2007): Sistemska analiza saradnje škole i porodice, u Polovina, N., B. Bogunović (ur.): *Saradnja škole i porodice*, (91-113). Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Polovina, N. (2009): Obrazovanje roditelja i odnos prema školi njihovih ćerki i sinova, *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja* (Srbija), ISSN 0579-6431, vol. 41, br. 1, 76-99.
- Polovina, N., Đerić, I. (2009): Povezanost obrazovanja roditelja i izloženosti učenika vršnjačkom nasilju u školskoj sredini. *Temida*, br. 4 (rad je u štampi)
- Singh, K. Allan, K., Scheckler, R., Darlington, L. (2007): Women in computer-related majors: a critical synthesis of research and theory from 1994 to 2005. *Review of Educational research*, vol 77, No. 4, pp. 500-533.
- Volman, M., Van Eck, E. (2001): Gender Equity and information technology in education: the second decade. *Review of Educational research*, Vol. 71, No 4, 613-634.
- Вујачић, М., Тодоровић, Ј. (2007): Опремљеност школе у функцији побољшања квалитета васпитно-образовног процеса, у: М. Даниловић, С. Попов (приређивачи): *Технологија, информатика, образовање 4*, Београд: Институт за педагошка

Повезаност образовног статуса родитеља и коришћења интернета

истраживања; Нови Сад: Центар за развој и примену науке, технологије и информатике; Нови Сад: Природно-математички факултет.

Willoughby, T. (2008): A short-term longitudinal study of Internet and computer Game use by adolescent boys and girls: prevalence, frequency of use, and psychosocial predictors. *Developmental Psychology*, v44 n1 p195-204 (EJ783063)

Подаци о ауторима:

*Нада Половина, доктор психолошких наука, виши научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд
e-mail: npolovina@rcub.bg.ac.rs*

*Јелена Стевановић, магистар психолошких наука, истраживач сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд
e-mail: jstevanovic@rcub.bg.ac.rs*